

در گفت وگو با معاون وزیر نیرو مطرح شد

برق در تله قیمت گذاری دستوری

با نزدیک شدن به گرم‌ترین ماه‌های سال، بحث ناترازی برق بار دیگر به یکی از مهمترین موضوعات حوزه انرژی تبدیل شده است. معاون برق و انرژی وزارت نیرو در گفت وگو با «اتاق اقتصاد»، ریشه اصلی این ناترازی را در اقتصاد یارانه‌ای و قیمت‌گذاری دستوری برق می‌داند؛ وضعیتی که به گفته او، هم از جذابیت سرمایه‌گذاری در این صنعت کاسته و هم به رشد مصرف دامن زده است. مصطفی رجبی‌مشهدی در عین حال از بسته «۱۴ مگا پروژه» وزارت نیرو برای عبور از اوج بار تابستان خبر می‌دهد و تأکید می‌کند رفع ناترازی، بدون اصلاح هم‌زمان تولید، مصرف و اقتصاد برق ممکن نیست.

به‌طور کلی ریشه اصلی ناترازی برق در کشور را چه می‌دانید؟

بخش مهمی از ناترازی برق را باید در غیرجذاب بودن فضای کسب‌وکار صنعت برق طی سال‌های گذشته جست‌وجو کرد. اقتصاد برق در ایران تا حد زیادی یارانه‌ای است و قیمت‌ها عمدتاً به‌صورت تکلیفی تعیین شده‌اند. در مقاطعی وزارت نیرو مسئول قیمت‌گذاری بوده، بعد این اختیار به دولت منتقل شده و اخیراً هم طبق قانون مانع‌زدایی از توسعه صنعت برق، چارچوب قیمت‌گذاری به نوعی در قانون تثبیت شده است. نتیجه این روند آن بوده که در یک دوره، تثبیت قیمت‌ها و در دوره بعد، رشد نکردن متناسب قیمت برق با تورم، باعث کاهش سرمایه‌گذاری در صنعت برق شده است. طبیعی است وقتی سرمایه‌گذاری کاهش پیدا کند، توسعه ظرفیت تولید نیز عقب می‌ماند و ناترازی تشدید می‌شود.

قیمت‌گذاری دستوری و پایین بودن نرخ برق چه اثری بر مصرف گذاشته است؟

قیمت پایین برق در برخی بخش‌ها موجب می‌شود مصرف به شکل فزاینده بالا برود. وقتی سیگنال قیمتی درست به مصرف‌کننده منتقل نمی‌شود، انگیزه‌ای برای بهینه‌سازی مصرف باقی نمی‌ماند. نمونه آن رشد بالای مصرف در اوج بار است؛ به‌طوری که در سال ۱۴۰۳ رشد اوج بار حدود ۸.۶ درصد گزارش شده و همین موضوع فاصله بین تولید و مصرف را بیشتر کرده است. بنابراین ناترازی هم از سمت کمبود سرمایه‌گذاری و تولید شکل می‌گیرد و هم از سمت افزایش مصرف. از سال ۱۴۰۰ به بعد رشد مصرف افزایش قابل توجهی داشته، در حالی که سرمایه‌گذاری در توسعه تولید برای پوشش این رشد کافی نبوده است. بر همین اساس گفته می‌شود ناترازی در سال ۱۴۰۳ به حدود ۲۰ هزار مگاوات رسیده است. البته اقدام‌های که در دولت چهاردهم، به‌ویژه در حوزه تجدیدپذیرها، آغاز شده تا حدی به ترمیم این وضعیت کمک کرده، اما همچنان برای جبران کامل ناترازی کفایت لازم وجود ندارد.

اگر قرار باشد از مسیر اقتصادی به درمان ناترازی برسیم، راه‌حل چیست؟

راه‌حل این است که یارانه برق هدفمند شود. یعنی بخشی از جامعه متناسب با سطح درآمد و مصرف زیرالگو، از برق یارانه‌ای برخوردار باشند، اما مصرف مازاد بر الگو باید قیمت واقعی تری داشته باشد و از مسیرهایی مانند بازار برق و تابلوهای انرژی تأمین شود تا سرمایه‌گذاری برای توسعه ظرفیت نیروگاهی توجیه‌پذیر شود. در کنار آن، باید بهره‌وری مصرف در همه بخش‌ها افزایش یابد. برای مثال در بخش صنعت، برق مصرفی به ازای هر تن تولید هر محصول باید به استاندارد نزدیک شود و مصرف مازاد بر استاندارد، مشمول سازوکارهای قیمتی و بازارمحور شود. در بخش خانگی نیز طبق قانون مانع‌زدایی، مینا الگوی مصرف است و بر این اساس، حدود ۷۵ درصد مشترکان زیرالگو مصرف دارند. برای مشترکانی که بالاتر از الگو مصرف می‌کنند، باید تعرفه‌های پلکانی افزایشی اعمال شود. منطق این

تا اوج بار امسال، نسبت به اوج بار سال گذشته، وارد مدار شود. این افزایش ظرفیت می‌تواند به کاهش فشار در دوره اوج مصرف کمک کند.

در این برنامه، تجدیدپذیرها چه سهمی دارند؟
توسعه نیروگاه‌های تجدیدپذیر، به‌ویژه خورشیدی، نیز در دستور کار قرار دارد. طبق آمار ارائه‌شده، ظرفیت تجدیدپذیر کشور از ابتدای دولت از حدود ۱۲۵۰ مگاوات به بیش از ۴۶۵۰ مگاوات رسیده است؛ یعنی در عمل نزدیک به چهار برابر شده است. این رشد برای تنوع بخشی به سبد تولید برق مفید است، هرچند ماهیت تولید تجدیدپذیرها وابسته به شرایط تابش و باد است و باید در برنامه‌ریزی شبکه، این محدودیت‌ها نیز دیده شود.

در حوزه کنترل هوشمند و مدیریت مصرف چه اقدام‌های انجام شده است؟

یکی از محورهای مهم، کنترل و مدیریت هوشمند است. تعداد تجهیزات و کنترلهای هوشمند مرتبط با این بخش، نسبت به ابتدای دولت که حدود ۳.۵ میلیون بوده، اکنون به بیش از ۷ میلیون رسیده و در عمل دو برابر شده است. این ابزارها امکان پایش دقیق‌تر، مدیریت بار و کاهش فشار در ساعات اوج مصرف را فراهم می‌کنند و در کنار سیاست‌های تعرفه‌ای، اثرگذاری بیشتری دارند.

شبکه انتقال و پست‌ها چه نقشی در عبور از اوج بار دارند؟

علاوه بر تولید، محدودیت‌های شبکه نیز می‌تواند مانع رساندن برق به نقاط مصرف شود. در همین چارچوب، توسعه خطوط انتقال

سیاست آن است که یارانه به مصرف متعارف تعلق بگیرد، اما مصرف مازاد، هزینه واقعی تری داشته باشد. همچنین برای برق مازاد بر الگو می‌توان از ظرفیت بورس انرژی و توسعه نیروگاه‌های خصوصی استفاده کرد تا مشترک، برق اضافه مورد نیاز خود را از مسیر بازار تأمین کند.

وزارت نیرو برای عبور از اوج بار تابستان امسال چه برنامه‌ای دارد؟

وزارت نیرو برنامه‌ای با عنوان «۱۴ مگا پروژه» را به شرکت‌های زیرمجموعه ابلاغ کرده و چند محور اصلی را دنبال می‌کند. یکی از مهمترین محورها، افزایش ظرفیت تولید است؛ به‌طوری که برنامه‌ریزی شده حدود ۳۰۰۰ مگاوات نیروگاه حرارتی

یکی از مهمترین محورها، افزایش ظرفیت تولید است؛ به‌طوری که

برنامه‌ریزی شده حدود ۳۰۰۰ مگاوات نیروگاه حرارتی تا اوج بار امسال، نسبت به اوج بار سال گذشته، وارد مدار شود. این افزایش ظرفیت می‌تواند به کاهش فشار در دوره اوج مصرف کمک کند